ي

ي ‹يا› ئەرەب ئېلىپبەسىنىڭ 28- ھەرپى بولۇپ، ئەبجەد ھېسابىدا «10»نى كۆرسىتىدۇ.

يا: چاقىرىق قوشۇمچىسى، قاراتما ئۈندىشى بولۇپ، ھەي، ھوي، ئېي، ھېي ... دېگەن مەنىلەردە كېلىدۇ.

﴿يَاأَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمْ﴾ ‹قرآن›: ئى ئىنسانلار، پەرۋەردىگارىڭلاردىن (يەنى، ئازابىدىن قورقۇڭلار).

يَا لَلْعَجَب: نېمىدېگەن غەلىتە.

يَالَهُ مِنْ قَوْلٍ جَمِيْلٍ: نېمىدېگەن چىرايلىق گەپ-ھە!

يَا رَفِيْقُ . يَا أَيُّهَا الرَّفِيْقُ: يولداش! بۇرادەر!

يَا ثُرَى! يَاهَلْ ثُرَى!: ھوي! ۋاھ! ۋاي! پاھ! ئاپلا! بەللى! قارىمامسەن!

يَا لَهُ مِنْ رَجُلٍ: ئۇ قالتىس بىر ئەزىمەتتە! ئۇ ئوغۇل بالا-دە! ئۇ ھەقىقەتەن ياخشى ئادەم.

يَا حَسْرَةً: ئەپسۇسكى، ۋاي.

﴿يَا حَسْرَةً عَلَى الْعِبَادِ مَا يَأْتِيهِمْ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِءُونَ﴾ ‹قرآن›: بەندىلەرگە ئەپسۇسكى، ئۇلارغا بىرەر پەيغەمبەر ئەۋەتسەكلا، ئۇنى مەسخىرە قىلىشتى.

يَا لَلشَّقَاءِ!: نېمىدېگەن بەختسىزلىك.

يَانَصِيْب: لاتارىيە بېلىتى.

«رَبِحَ سَيَّارَةً فِي الْيَانَصِيْبِ»: ئۇ لاتارىيە بېلىتىدە بىر ماشىنىغا ئېرىشتى.

يَا لَيْتَ: كاشكى.

﴿يَلَيْتَنِي كُنْتُ تُرَابًا﴾ ‹قرآن›: كاشكى، مەن تۇپراق بولۇپ كەتكەن بولسامچۇ؟

يَا صَاحِيْ (يَا صَاحِبِيْ): بۇرادەر، يولداش!

يَا أَبَتِ: ۋاي ئاتا، ئاتامەي.

يَا لَلطَّبِيْبِ لِلْمَرِيْضِ: دوختۇر كېسەلنى قۇتقۇزۇۋالسىڭىزچۇ!

يَا لَسُوْءِ الْحَظِّ: تازىمۇ بەختسىز.

يَا لَلْعَارِ: نېمىدېگەن شەرمەندىچىلىك، نېمىدېگەن نومۇس.

يَا الله: خۇدايىمەي، خۇدايا، پەرۋەردىگار.

فَيَا حَبَّذَا لَوْ ...: ئەگەر ... غان بولسا، نېمىدېگەن ياخشى بولاتتى-ھە!.

يَابَسَ يُيَابِسُ مُيَابَسَةً الشَّيْءَ: نەرسىنى قۇرۇتتى.

يَابِسٌ ج يُبَّسٌ: قۇرۇق، قۇرغاق.

أَتَى عَلَى الْأَخْضَرِ وَالْيَابِسِ: ھەممىنى يەر بىلەن يەكسان قىلىۋەتتى.

حَجَرٌ يَابِسٌ: قاتتىق تاش.

يَابِسَةٌ: قۇرۇقلۇق، چوڭ قۇرۇقلۇق.

«وَصَلَ الْبَحَّارُ إِلَى الْيَابِسَةِ بَعْدَ عَنَاءٍ»: دېڭىزچى مىڭ بىر مۇشەققەتتە قۇرۇقلۇققا چىقىۋالدى.

يَاسَرَ يُيَاسِرُ مُيَاسَرَةً .هُ: سول تەرىپىدىن كەلدى، سىلىق مۇئامىلە قىلدى، كەڭ قورساقلىق قىلدى.

يَاسَرَهُ فِي قَاعَةِ الْإِجْتِمَاعِ: يىغىن زالىدا ئۇنىڭ سول تەرىپىدىن كەلدى.

يَاسَرَ الْمُعَلِّمُ التِّلْمِيْذَ: ئوقۇتقۇچى ئوقۇغۇچىغا سىلىق مۇئامىلە قىلدى، كەڭ قورساقلىق قىلدى.

يَاسَمِينٌ: ياسمەن.

يَافِطَةٌ ج يَافِطَاتٌ: ۋىۋىسكا.

يَافِطَةُ الشَّارِعِ: يول كۆرسەتكۈچ، يول بەلگىسى.

يَافِعٌ ج يَفَعَةٌ وَ يُفْعَانٌ م يَافِعَةٌ ج يَافِعَاتٌ: بالاغەتكە يېقىنلاشقان يىگىت.

يَافِعَاتٌ مِنَ الْأُمُورِ: مۈشكۈل مەسىلە، قىيىن مەسىلە، قىيىن ئىش.

يَافِعَاتٌ مِنَ الْجِبَالِ: ئېگىز تاغ، ئېگىز ۋە تىك كەتكەن تاغلار، ئېگىز چوققا.

يَافُوخٌ: چوققا، باش چوققىسى، لىغىلداق (باللاردا).

يَاقُوتٌ ج يَوَاقِيتُ: قاشتاش، ياقۇت.

يَاقُوتٌ أَحْمَر. يَاقُوتٌ بِهْرَمَانِيٌّ: قىزىل قاشتاش.

يَاقُوتٌ أَصْفَر: سېرىق گۆھەر، توپاز.

يَاقُوتٌ أَزْرَقُ: كۆك ياقۇت.

خَاتَمٌ فَصّهُ مِنَ الْيَاقُوتِ: ياقۇت كۆزلۈك ئۈزۈك.

﴿كَأَنَّهُنَّ الْيَاقُوتُ وَ الْمَرْجَانُ﴾ ‹قرآن›: گويا ئۇلار (سۈزۈكلۈكتە) ياقۇتتۇر، (ئاقلىقتا) مەرۋايىتتۇر.

يَامَنَ يُيَامِنُ مَيَامَنَةً: ئوڭغا بۇرۇلدى، ئوڭ تەرەپكە ماڭدى.

«يَامَنَ الْمُسَافِرُونَ بِقَوَافِلِهِمْ»: يولۇچىلار كارۋانلىرى بىلەن ئوڭ تەرەپكە ماڭدى.

يَامُومٌ: باچكا، تۆگە قۇشنىڭ بالىسى.

يَانْسُونٌ: شاكال بەدىيان؛ بەدىيان.

يَانِعٌ ج يَنْعٌ: پىششىق، پىشقان، تەييار بولغان؛ قىزىل، قىزىل رەڭ، قىزىل رەڭلىك.

تُفَّاحٌ يَانِعٌ: پىشقان ئالما.

أَزْهَارٌ يَانِعَةٌ: قىزىلگۈللەر.

يَاوَمَ يُيَاوِمُ مُيَاوَمَةً: كۈنلۈك ئىشلەتتى.

يَاوَمَ الْعَمَلَ: كۈنلۈك ئىشلىدى، مەدىكارچىلىق قىلدى، كۈنلۈكچىلىك قىلدى، كۈندىلىك خىزمەت قىلدى.

«يَاوَمَ صَاحِبُ الضَّيْعَةِ عُمَّالَهُ الْفَلَّاحِينَ»: يەر ئىگىسى دېھقان ئىشلەمچىلىرىنى كۈنلۈك ئىشلەتتى.

يَائِسٌ: ئۈمىدسىزلەنگۈچى، ئۈمىد ئۈزگۈچى.

وَهُوَ يَائِسٌ مِنَ الْحَيَاةِ: ئۇ ھاياتتىن ئۈمىد ئۈزگۈچى.

يَائِسَةٌ ج يَوَائِسُ: تۇغماس ئايال.

يَئَاسَةٌ: ئۈمىدسىزلىك.

يَأْجُوجٌ: يەجۇج، يەجۇج ۋە مەجۇج.

يَئِسَ يَيْأَسُ وَ يَيْئِسُ يَأْسًا وَ يَآسَةً مِنْهُ: ئۈمىدسىزلەندى، نائۈمىد بولدى، روھى چۈشتى.

يَئِسَتِ الْمَرْأَةُ: ئايالنىڭ ھەيزى توختىدى.

﴿وَاللَّائِي يَئِسْنَ مِنَ الْمَحِيضِ مِنْ نِسَائِكُمْ﴾ ‹قرآن›: ئاياللىرىڭلارنىڭ ئىچىدىكى ھەيزدىن ئۈمىد ئۈزگەنلەردىن...

يَأْسٌ: ئۈمىدسىزلىك.

سِنُّ الْيَأْسِ: ئاياللارنىڭ ھەيز كۆرۈشتىن توختىغان ۋاقتى.

«قَدْ يَتَغَيَّرُ مِزَاجُ الْمَرْأَةِ بَعْدَ سِنِّ الْيَأْسِ»: ھەيزدىن توختىغان ئايالنىڭ بەزىدە مىجەزى ئۆزگىرىپ قالىدۇ.

يَؤُسٌ: ئۈمىدسىزلەنگۈچى، ئۈمىدسىز، روھى چۈشكۈن.

يَأْفُوخٌ: چوققا، باش چوققىسى، لىغىلداق (باللارنىڭ بېشىدىكى).

يَأْمُورٌ: ئاققۇيرۇق، بۆكەن، غاز.

يَؤُوسٌ ج يُؤُوسٌ: ئۈمىدسىز، روھى چۈشكۈن، ئۈمىد ئۈزگۈچى، ئۈمىدسىزلەنگۈچى.

﴿وَإِنْ مَسَّهُ الشَّرُّ فَيَؤُوسٌ قَنُوطٌ﴾ ‹قرآن›: ئەگەر ئۇنىڭغا بىرەر يامانلىق يېتىپ قالسا، (ئاللاھنىڭ رەھمىتىدىن) تولىمۇ

ئۆلمەسلىنىپ كېتىدۇ.

يَبَابٌ: خارابە، خارابىلىك.

أَرْضٌ يَبَابٌ: چۆللۈك.

دَارٌ يَبَابٌ: خارابلاشقان قورۇ.

حَوْضٌ يَبَابٌ: قۇرۇپ كەتكەن كۆل.

يَبَّسَ يُيَبِّسُ تَيْبِيسًا الشَّيْءَ: نەرسىنى قۇرۇتتى.

يَبَّسَ الْخَزَفَ: ساپالنى پىشۇردى.

يَبِسَ يَيْبَسُ وَ يَيْبِسُ يُبْسًا وَ يَبْسًا وَ يُبُوسَةً الشَّيْءُ: قۇرۇدى، قۇرۇپ كەتتى.

يَبْسٌ ـ يَبَسٌ ـ يُبْسٌ: قۇرۇق، قۇرغاق.

﴿فَاضْرِبْ لَهُمْ طَرِيْقًا فِي الْبَحْرِ يَبَسًا﴾ «قرآن»: سەن (ھاساڭنى) دېڭىزغا ئۇرۇپ، ئۇلارغا بىر قۇرۇق يول ئېچىپ بەرگىن.

يَبُوسَةٌ: قۇرۇق، قۇرغاق.

يَتَّمَ يُيَتِّمُ تَيْتِيمًا الْوَلَدَ: بالىنى يېتىم قىلدى، يېتىم قالدۇردى.

يَتَمَ يَيْتِمُ وَ يَتِمَ يَيْتَمُ وَ يَتُمَ يَيْتُمُ يُتْمًا وَ يَتْمًا الْوَلَدُ: بالا يېتىم بولدى، يېتىم قالدى.

يُتْمٌ ـ يَتْمٌ: يېتىملىق، غېرىبلىق، غېرىب- مىسكىنلىك.

يَتَنَ يَيْتَنُ يَتْنًا ـ تِ الْمَرْأَةُ: بالا تۇغۇلۇشتا تەتۈر كېلىپ قالدى.

يَتِيمٌ ج أَيْتَامٌ وَ يَتَامَى وَ مَيْتَمَةٌ وَ يَتَمَةٌ وَ يَتَائِمُ: يېتىم، مىسلىسىز، تەڭداشسىز، بىردىنبىر، يېگانە.

﴿فَأَمَّا الْيَتِيمَ فَلَاتَقْهَرْ﴾ «قرآن»: يېتىمنى خارلىما.

يَتِيمُ الْأَبِ: دادىسى يوق بالا.

يَتِيمُ الْأُمِّ: ئانىسى يوق بالا.

يَتِيمٌ لَطِيمٌ: ئاتا-ئانىسى يوق بالا.

بَلَدٌ يَتِيمٌ: يالغۇز شەھەر.

دُرَّةٌ يَتِيمَةٌ: تەڭدىشى يوق گۆھەر.

نُسْخَةٌ يَتِيمَةٌ: بىرلا نۇسخا، يەككە نۇسخا، يالغۇز نۇسخا، بىردىنبىر نۇسخا، قىممەتلىك نۇسخا.

دَارُ الْأَيْتَامِ: دارىلئىتام، دارىلئاجىزىن.

يَثْرِبُ: مەدىنە مۇنەۋۋەرە.

يَثْمُومٌ: كۆمەك (شالنىڭ ئوتى).

يَحْبُورٌ: خۇشاللۇق، شادلىق، مەمنۇنلۇق، رازىمەنلىك.

يَحْمُورٌ: قىزىل، قىزىل رەڭلىك؛ ئاققۇيرۇق، بۆكەن، غاز؛ قۇلان، ياۋا ئېشەك.

يَحْمُومٌ: قارا، قارا نەرسە، قارا رەڭلىك نەرسە، ناھايىتى قارا، تۇم قارا، قاپقارا؛ ئىس، تۈتۈن، قۇرۇم، كۈيە، دۇت.

يَخْتٌ ج يُخُوتٌ وَ يَخْتَاتٌ: سەيلە-ساياھەت كېمىسى.

يَخْتٌ شِرَاعِيٌّ: يەلكەنلىك كېمە.

يَخْتٌ بُخَارِيٌّ: موتورلۇق كېمە.

نَادِي الْيَخْتِ: ساياھەت كېمە كۇلۇبى، ساياھەت كېمە يىغىنى.

يَخْضُورٌ ج يَخَاضِيرُ: خلوروفىل (ئۆسۈملۈك تېپىدىكى يېشىللىق ماددىسى).

يَدَى يَدِي يَدْيًا الرَّجُلَ: كىشىنىڭ قولى ئاغرىپ قالدى.

يَدٌ ج الْأَيْدِي وَ الْيَدِيّ جج الْأَيَادِي ـ مث يَدَانِ: قول، ئالقان.

يَدٌ بَيْضَاءُ: ساخاۋەت، ياخشىلىق، ئىلتىپات، شەپقەت، مەرھەمەت، ۋاپا، مېھىر-شەپقەت.

يَدُ الشَّيْءِ: ئاساس، تۇتقا، ساپاق، ساپ، دەستە، تۇتقۇچ.

يَدٌ مَفْتُوحَةٌ: سېخىي، مەرد، قولى ئوچۇق.

يَدٌ نَاسِفَةٌ: پىخسىق، پىششىق، بېخىل.

الْيَدُ الْعَامِلَةُ / الْأَيْدِي الْعَامِلَةُ: ئەمگەك كۈچى، ئەمگەك ئىقتىدارى.

أَخَذَ بِيَدِهِ: ئۇنى يېتىلەپ ماڭدى، قىزىقتۇردى،

رىغبەتلەندۈردى.

سَاعَةُ يَدٍ: قول سائىتى.

قُنْبُلَةُ يَدٍ: گرانات، قول بومبىسى.

عَرَبَةُ يَدٍ: غالتەك، قول هارۋىسى.

مَصْنُوعٌ بِالْيَدِ: قول ھۈنىرى، قول ئىشى، قولدا ياسالغان، ھۈنەرۋەنچىلىك، قول سانائەت، قول ھۈنەرۋەنچىلىك.

فِي الْيَدِ: قولدا، ياندا، چاڭگىلدا.

تَحْتَ الْيَدِ: مەۋجۇت، ھازىر بار.

فِي مُتَنَاوَلِ يَدِهِ: قولىدا، ياندا، چاڭگىلدا، ئالقىنىدا.

تَحْتَ يَدِهِ: ھوقۇق دائىرىسى ئىچىدە.

بَيْنَ يَدَيْهِ: ئالدىدا، ھوزۇرىدا.

يَدُهُ طَوِيلَةٌ: ئوغرى، قولى ئەگرى.

يَدُهُ قَصِيرَةٌ: قولى قىسقا، قابىلىيەتسىز.

«أَعْطَاهُ مَالًا عَنْ ظَهْرِ يَدٍ»: ئۇنىڭغا خالىسانە مال بەردى.

«أَعْطَى الْجِزْيَةَ عَنْ يَدٍ»: تەسلىم بولۇپ جىزيە بەردى، خورلۇق بىلەن جىزيە بەردى.

رَفَعَ يَدَهُ عَلَيْهِ: ئۇنى ئۇرۇشقا ئورۇندى.

رَفَعَ يَدَهُ عَنْهُ: تەرك ئەتتى، ئۆز مەيلىگە قويۇۋەتتى.

سُقِطَ فِي يَدِهِ: پۇشايمان قىلدى.

سِيَاسَةُ الْيَدِ الْمَمْدُودَةِ: باشقىلار بىلەن ھەمكارلىشىش سىياسىتى.

طَلَبَ يَدَ الْفَتَاةِ: قىزنى ئېلىشقا تەلەپ قويدى، قىزغا ئەلچى كىرگۈزدى.

طَوِيلُ الْيَدِ: سېخىي، مەرد.

الْيَدُ الْعُلْيَا: بەرگۈچى قول.

اَلْيَدُ السُّفْلَى: ئالغۇچى قول.

«اَلْيَدُ الْعُلْيَا خَيْرٌ مِنَ الْيَدِ السُّفْلَى» «حديث»: بەرگۈچى قول ئالغۇچى قولدىن ياخشى.

غُلَّتْ يَدَاهُ: تەسەررۇپ قىلىشتىن ئاجىز كەلدى.

لَهُ الْيَدُ الطُّولَى: ئۇ چوڭ تەسىرگە ئىگە.

لَهُ الْيَدُ الطُّولَى فِي الْعَيْنِ: ئۇنىڭ بىلىمى ناھايىتى مول.

صِفْرُ الْيَدَيْنِ: قۇرۇق قول.

ضَرَبَ الْقَاضِي عَلَى يَدِهِ: قازى ئۇنى تەسەررۇپ قىلىشتىن توسۇدى.

بَاعَهُ يَدًا بِيَدٍ: نەق ساتتى.

«بَقِيَ مَكْتُوفَ الْيَدَيْنِ»: ئاجىز ھالغا چۈشۈپ قالدى.

حَقِيبَةُ يَدٍ: قول سومكىسى.

ذَهَبُوا أَيْدِي سَبَا: ئۇلار تىرىپىرەن بولۇپ كەتتى، چېچىلىپ كەتتى، تارقىلىپ كەتتى.

صَاحِبُ الْأَيَادِي الْبِيضِ (اَلْبَيْضَاءِ): ۋاپادار، شەپقەتچى، شاپائەتچى، مەرھەمەت قىلغۇچى، ساخاۋەتچى، سەدىقە بەرگۈچى.

يَدَوِيٌّ: قولنىڭ، قول سانائىتىنىڭ، قول ھۈنەرۋەنچىلىك بىلەن ئىشلەنگەن.

شُغْلٌ يَدَوِيٌّ: قول ھۈنىرى، قول ئىشى، ھۈنەرۋەنچىلىك، قول سانائەت، قول ھۈنەرۋەنچىلىك.

صِنَاعَةٌ يَدَوِيَّةٌ: قول سانائەت، قول ھۈنەرۋەنچىلىك.

يَدِيٌّ: قولغا مەنسۇپ، قول بىلەن ئىشلەنگەن.

يَرَاعٌ . يَرَاعَةٌ: قومۇش، قومۇش قەلەم؛ پارقىراق قوڭغۇز، يالتىراق قوڭغۇز.

كَتَبَ التِّلْمِيذُ بِالْيَرَاعِ: قومۇش قەلەم بىلەن يازدى.

صَحَفِيٌّ ذُو يَرَاعٍ سَيَّالٍ: قەلىمى ئۆتكۈر ژۇرنالىست.

يَرَاعَةٌ: نەي، قومۇش، قەلەم؛ ئەخمەق، قورقۇنچاق.

يَرْبُوعٌ ج يَرَابِيعُ: ئۆچار چاشقان، شەپەرەڭ، يالمانتاقتاق.

يَرِعَ يَيْرَعُ يَرَعًا وَ يَرَاعَةً: قورقۇنچاق بولدى، يۈرەكسىز بولدى، قورقۇنچاقلىق قىلدى، توخۇ يۈرەك بولدى.

يَرْقَانٌ: قۇرۇپ سولىشىش كېسىلى؛ قورچىقاق (ھاشارات بالىسىنىڭ ھاشارات بولۇپ يېتىلىش ئالدىدىكى ۋاقتى).

يَرَقَانُ الْإِنْسَانِ: سېرىق چۇشۇش كېسىلى، سېرىقلىق كېسىلى، ھال كېسىلى.

يَزِيدِيَّةٌ: يەزىيدىيە مەزھىپى، شىئە مەزھىپىنىڭ بىر قىسمى.

يِسْ: تىرا! خىت! چۇ! ۋو-ۋو، يى-يى!

يَسَارٌ ج يُسْرٌ وَ يُسُرٌ: سول قول، سول تەرەپ، سول.

«قَعَدَ أَخُوهُ يَمِيْنًا وَ قَعَدَ هُوَ يَسَارًا»: قېرىندىشى ئوڭ تەرەپتە، ئۆزى سول تەرەپتە ئولتۇردى.

لِلْيَسَارِ انْظُرْ: سولغا قارا، سولغا بۇرۇل.

أَحْزَابُ الْيَسَارِ: سولچىل پارتىيىلەر.

اَلْيَسَارُ الْمُتَطَرِّفُ: چېكىدىن ئاشقان سولچىللىق.

أَهْلُ الْيَسَارِ: سول قانات.

عُضْوُ الْيَسَارِ: زاسىداتېل.

يَسَارٌ. يَسَارَةٌ: ئاسانلىق، بايلىق.

ذُو الْيَسَارِ: باي، ھاللىق، توق، پاراۋان، باياشات.

«يَسَارُ الْعَمَلِ شَجَّعَنِي عَلَى قَبُولِهِ»: ئىشنىڭ ئاسانلىقى ئۇنى قىلىشىمغا ئىلھاملاندۇردى.

«يَسَارُ التَّجَّارِ وَالْفَلَّاحِيْنَ»: سودىگەر ۋە دېھقانلارنىڭ بايلىقى.

يَسَارِيٌّ: سولچىللىق، سول قانات، سول قاناتلىق، سولنىڭ، سول تەرەپنىڭ.

مَقْعَدٌ يَسَارِيٌّ فِي الْقَاعَةِ: زالنىڭ سول تەرىپىدىكى ئورۇن.

يَسَارِيَّةٌ: سولچىل.

شِعَارَاةٌ يَسَارِيَّةٌ: سولچىللىق شوئارلىرى.

«نَجَحَ الْيَسَارِيّونَ فِي الْإِنْتِخَابَاتِ»: سولچىللار سايلامدا غەلىبە قىلدى.

سِيَاسَةُ الْيَسَارِيِّيْنَ: سولچىللار سىياسىتى.

يَسَرَ يَيْسِرُ يَسْرًا الشَّيْءُ: ئاسان بولدى.

يَسَرَ الْحَيَوَانُ: ھايۋان كۆندى، ياۋاش بولدى.

يَسَرَ الْحِصَانُ لِرَاكِبِهِ: ئات مىنگۈچىگە بويسۇندى.

يَسَرَتْ وِلَادَةُ الْمَرْأَةِ: ئايالنىڭ تۇغۇتى ئاسان بولدى.

يَسَرَ الشَّخْصُ: قىمار ئوينىدى.

يَسَرَهُ: سول تەرەپتىن كەلدى.

يَسِرَ يَيْسَرُ يَسَرًا الشَّخْصُ: باي بولدى، پۇلدار بولدى.

«يَسِرَتْ حَالُهُ بَعْدَ الْفَقْرِ وَالْعُسْرِ»: نامراتلىقتىن كېيىن بېيىپ قالدى.

يَسُرَ يَيْسُرُ يُسْرًا يَسَارَةً: ئاسان بولدى، قۇلاي بولدى، ئوڭاي بولدى.

يَسُرَ مَالُهُ: مېلى ئاز بولدى.

يَسْرٌ ج أَيْسَارٌ: ئاسان، ئوڭاي.

يُسْرٌ: ئاسانلىق، بايلىق.

﴿يُرِيْدُ اللهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَايُرِيْدُ بِكُمُ الْعُسْرَ﴾ ‹قرآن›: ئاللاھ سىلەرگە ئاسانلىقنى خالايدۇ، تەسلىكنى خالىمايدۇ.

«هُوَ فِي يُسْرٍ وَ بُحْبُوحَةٍ فِي الْعَيْشِ»: ئۇ باي ۋە تۇرمۇشى پاراۋان.

يُسْرَى ج يُسْرَيَاتٌ: سول قول.

الْجِهَةُ الْيُسْرَى: سول تەرەپ.

الْيَدُ الْيُسْرَى: سول قول.

يَسَّرَ يُيَسِّرُ تَيْسِيْرًا الشَّيْءَ: ئاسانلاشتۇردى، ئاسانلاشتۇرۇپ بەردى، قۇلايلىق يارىتىپ بەردى.

«يَسِّرُوا وَلَاتُعَسِّرُوا» ‹حديث›: ئاسانلاشتۇرۇڭلار، قىيىنلاشتۇرماڭلار.

﴿رَبِّ اشْرَحْ لِي صَدْرِي وَيَسِّرْ لِي أَمْرِي﴾ ‹قرآن›: پەرۋەردىگارىم، مېنىڭ قەلبىمنى كەڭ قىلغىن، مېنىڭ ئىشىمنى ئاسانلاشتۇرغىن.

«وَمَنْ يَسَّرَ عَلَى مُعْسِرٍ يَسَّرَ اللهُ عَلَيْهِ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ» ‹حديث›: كىمكى قىيىنچىلىقى بار قەرزدارغا كەڭچىلىك قىلسا، ئاللاھ ئۇنىڭغا دۇنيا ۋە ئاخىرەتتە ئاسانلىق بېرىدۇ.

يَسْمِين: ياسمەن.

يَسْمِين أَبْيَض: ئاق ياسمەن گۈلى.

يَسُوعُ: خىرىستوس، ئىيسا.

يَسُوعُ الْمَسِيح: خرىستىئان دىنى.

يَسُوعِيٌّ ج يَسُوعِيَّةٌ: خرىستىئان دىنى جەمئىيىتىنىڭ ئەزاسى.

يَسِيرٌ: ئاسان، ئوڭاي، قۇلاي.

﴿وَكَانَ ذَلِكَ عَلَى اللهِ يَسِيرًا﴾ ‹قرآن›: بۇ ئاللاھقا ئاساندۇر.

اخْتِلَافَاتٌ يَسِيرَةٌ: ئازغىنە ئىختىلاپلار.

يَشْبٌ: زۇمرەت.

يَشْفٌ: زۇمرەت.

يَشْمٌ: قاشتاش.

يَصْبٌ: زۇمرەت.

يَصْفٌ: زۇمرەت.

يَعْبُوبٌ ج يَعَابِيبُ: جىددىي ئېقىن، ئىتتىك ئېقىن، تاشقىن، قىيان، كەلكۈن، سەل، دولقۇن؛ ئۆستەڭ، بۇلۇت، يۈگۈرۈك ئات.

يَعْسُوبٌ ج يَعَاسِيبُ: ھەسەل ھەرىسىنىڭ ئەركىكى، ھەسەل ھەرىسىنىڭ پادىشاھى، يېڭناغۇچ.

يَعْسُوبُ الْقَوْمِ: قوۋمنىڭ باشلىقى.

يَعْفُورٌ ج يَعَافِيرُ: ئېيار كېيىكى، ياۋا كالا موزىيى، كېيىكنىڭ بىر قىسمى.

يَعْقُوبٌ: ئەركەك كەكلىك.

يَعُوق: نۇھ ئەلەيھىسسالامنىڭ قوۋمىنىڭ بۇتىنىڭ نامى.

يَقَّمَ يُيَقِّمُ تَقْيِيمًا الشَّيْءَ: بۇلىدى، بۇلاڭچىلىق قىلدى، تالان-تاراج قىلدى، تارتىۋالدى، بۇلىۋالدى.

يَقْمَةٌ: غەنىيمەت، ئولجا، پايدا.

يَفَاعٌ ج يُفُوعٌ: ئېگىزلىك، چوققا، تۆپىلىك، دۆڭ.

يَفَاعٌ ج أَيْفَاعٌ: بالاغەتكە يەتكۈچى، كۈيلەش مەزگىلىگە يېقىنلاشقۇچى.

يَفَخَ يَيْفَخُ يَفْخًا فُلَانًا: پالانىنىڭ چوققىسىغا ئۇردى، باش چوققىسىغا ئۇردى.

يَفْطَةٌ ج يَفَط وَ يَفَطَاتٌ: ۋىۋىسكا.

يَفْطَةُ الْبَابِ: ئىشىك نومۇرى.

يَفْطَةُ الطُّرُودِ وَأَمْثَالِهَا: ماركا، تامغا، بەلگە، ئەن.

يَفَعَ يَيْفَعُ يَفْعًا وَ يُفُوعًا الْغُلَامُ: بالا بالاغەتكە يەتتى.

يَفَعَ الشَّيْءُ: نەرسە ئۆرلىدى، ئېگىزلىدى.

يَفَعٌ: ئېگىزلىك، تۆپىلىك.

يَفَعٌ ج أَيْفَاعٌ: بالاغەتكە يېقىنلاشقان يىگىت.

يَفَعَةٌ: كۈيلەش مەزگىلىنىڭ دەسلەپكى باسقۇچىغا قەدەم قويغان ياش، توشقان ياش، بالاغەتكە يەتكەن ياش.

يَفُوخٌ ج يَوَافِيخُ: چوققا، باش چوققىسى، لىغىلداق (بالىلارنىڭ بېشىدىكى).

يَفُورٌ: بۇلدۇقلاپ تاشقۇچى؛ ئالدىراڭغۇ، جىلىخور، قىزىققاق.

يَقْطِينٌ: كاۋا، ئەنجان كاۋىسى.

﴿وَأَنْبَتْنَا عَلَيْهِ شَجَرَةً مِنْ يَقْطِينٍ﴾ ‹قرآن›: ئۇنىڭ ئۈستىگە بىر تۈپ كاۋىنى ئۆستۈرۈپ بەردۇق.

يَقِظَ يَيْقَظُ يَقَظًا وَ يَقُظَ يَيْقُظُ يَقَاظَةً: ئويغاندى، ئۇيقۇ ئېچىلدى، ئويغاق تۇردى، پىششىلدى، ھوشىغا كەلدى.

يَقِظَ إِلَى ...: دىققەت قىلدى، پەخەس بولدى،

ئېھتىيات قىلدى.

«يَقِظَ بَعْدَ نَوْمٍ عَمِيْقٍ»: قاتتىق ئۇيقۇدىن ئويغاندى.

«يَقِظَ الْقَاضِي إِلَى أَسْرَارِ الْقَضِيَّةِ»: سودىيە ئەنزىنىڭ مەخپىي تەرەپلىرىنى بىلىپ قالدى.

«يَـيْقَظُ التِّلْمِيْذُ إِلَى دَرْسِ الرِّيَاضِيَّاتِ»: ئوقۇغۇچى ماتېماتىكا دەرسىگە كۆڭۈل بۆلدۇ.

يَقْظٌ وَ يَقُظٌ وَ يَقْظَانُ ج أَيْقَاظٌ م يَقْظَى ج يَقَاظَى: ئويغاق، سەزگۈر، سەگەك، ھوشيار، ئېھتىياتچان، دىققەت قىلغۇچى.

ذَكِيَّةٌ يَقْظَى إِلَى خَفَايَا الْأُمُورِ: ئىشنىڭ تېگى - تەكتىگە يېتىدىغان ئەقىللىق ئايال.

يَقْظَانٌ مِنَ النَّوْمِ: ئۇيقۇدىن ئويغانغۇچى.

أَبُوالْيَقْظَانِ: خوراز.

يَقَظَةٌ: پېشىلمەك، ھوشىغا كەلمەك، ئويغانماق، ئۇيقۇ ئېچىلماق، ئويغاق تۇرماق.

يَقَقٌ: خورما قاتارلىقلارنىڭ پېلمى؛ پاختا.

أَبْيَضُ يَقَقٌ: ئاپئاق، قاردەك ئاپئاق.

يَقَّظَ يُيَقِّظُ تَيْقِيْظًا: ئويغاتتى، ھوشىغا كەلتۈردى، ئۇيقۇسىنى ئاچتى.

يَقَّظَهُ: ھەرىكەتلەندۈردى، قوزغىدى؛ ئاگاھلاندۇردى.

يَقِنَ يَيْقَنُ يَقْنًا وَ يَقَنًا الْأَمْرَ: ھەقىقىي بىلدى، ھەقىقىي ئىشەندى.

يَقِنَ الْأَمْرُ: ئىش ئايدىڭ بولدى.

«يَقِنَ لِي أَنَّهُ غَادَرَ الْقَرْيَةَ عِنْدَ الْفَجْرِ»: ئۇنىڭ تاڭ يورۇقىدا يېزىدىن ئايرىلغانلىقى ماڭا ئېنىق بولدى.

يَقِنَ الْخَبَرَ: خەۋەرگە ھەقىقىي ئىشەندى.

يَقَنٌ . يَقْنٌ . يَقِنٌ . يَقُنٌ م يَقَنَةٌ: ھەقىقىي چۈشەنمەك، چىنپۈتمەك، چوڭقۇر ئىشەنمەك.

رَجُلٌ يَقِنٌ: ھەقىقىي ئىشەنگۈچى ئادەم، ئېتىقادى مۇستەھكەم كىشى.

يَقِيْنٌ: ئېنىق، شەكسىز، ھەقىقىي، ھەقىقىي ئىشەنمەك، چىنپۈتمەك، چوڭقۇر ئىشەنمەك.

أَمْرٌ يَقِيْنٌ: ئېنىق ئىش.

﴿وَاعْبُدْ رَبَّكَ حَتَّى يَأْتِيَكَ الْيَقِيْنُ﴾ «قرآن»: سەن ئۆزۈڭگە ئۆلۈم كەلگەنگە قەدەر پەرۋەردىگارىڭغا ئىبادەت قىلغىن.

حَقّ الْيَقِيْنِ: روشەن پاكىت، شەكسىز ھەقىقەت.

خَبَرُ الْيَقِيْنِ: ئىشەنچلىك خەۋەر.

أَتَاهُمْ بِالْخَبَرِ الْيَقِيْنِ: ئۇلارغا ئېنىق خەۋەر ئېلىپ كەلدى.

يَقِيْنًا أَنَّهُ مُخْطِئٌ: ئۇنىڭ خاتالاشقانلىقى راست.

أَنَا عَلَى يَقِيْنٍ مِنْ أَنَّ ...: مەن شۇنىڭغا چوڭقۇر ئىشىنىمەنكى، ...

يَقِيْنًا: ھەقىقەتەن، راستىنلا، دەرھەقىقەت، شەك - شۈبھىسىز.

يَقِيْنِيٌّ ج يَقِيْنِيَّاتٌ: ئىشەنچلىك، ھەقىقىي.

اَلْعِلْمُ الْيَقِيْنِيّ: شەكسىز ھەقىقىي بىلىش.

يَمَامٌ الواحدة يَمَامَةٌ ج يَمَامَاتٌ: ياۋا كەپتەر.

يَمَامَةٌ يَتِيْمِيٌّ: پاختەك.

يَمَانٍ ج يَمَانُونَ: يەمەننىڭ، يەمەنلىك.

يَمَانِيٌّ: ھېقىق.

حَجَرٌ يَمَانِيٌّ: قىزىل ھەقىق.

يَمَانِيٌّ ج يَمَانِيُّونَ: يەمەننىڭ، يەمەنلىك.

يَمَانِيَّةٌ: قىزىل باشاقلىق ئارپا.

يَمْخُورٌ: ئۇزۇن.

رَجُلٌ يَمْخُورٌ: ئۇزۇنتۇرا ئادەم.

عُنُقٌ يَمْخُورٌ: ئۇزۇن بويۇن.

يُمَّ يُيَمّ يَمًّا الشَّخْصُ: دېڭىزغا تاشلىۋېتىلدى.

«يُمَّتْ بَعْضُ الْمَنَازِلِ عَلَى الشَّاطِئِ إِثْرَ الْعَاصِفَةِ»: قاتتىق بوراننىڭ تەسىرىدىن قىرغاقتىكى بەزى ئۆيلەرنى دېڭىز يۇتۇۋەتتى.

يَمٌّ ج يُمُومٌ: دېڭىز؛ ياۋا كەپتەر.

«مَا الدّنْيَا فِي الْآخِرَةِ إلاَّ مِثْلُ مَا يَجْعَلُ أَحَدُكُمْ إصْبَعَهُ فِي الْيَمِّ فَلْيَنْظُرْ بِمَ يَرْجِعْ» ‹حديث›: دۇنيانى ئاخىرەتكە سېلىشتۇرغاندا، دۇنيا پەقەت سىلەرنىڭ بارمىقىڭلارنى دېڭىزغا سېلىپ چىقارغاندەك گەپ. بارمىقنى سۇغا سالغۇچى قاراپ باقسۇنكى، ئۇنىڭ بارمىقىغا قانچىلىك سۇ يۇقىدۇ.

يَمَّمَ يُيَمِّمُ تَيْمِيمًا: باردى، كەتتى، يۈزلەندى.

يَمَّنَ يُيَمِّنُ تَيْمِينًا: ئوڭغا بۇرۇلدى، ئوڭ تەرەپكە ماڭدى، ئوڭ تەرەپكە كەتتى؛ يەمەنگە باردى، يەمەنگە كەتتى.

يَمَنَ يَيْمَنُ وَ يَمِنَ يَيْمَنُ وَ يَمُنَ يَيْمُنُ وَ يُمِنَ يُمْنًا وَ مَيْمَنَةً: بەختلىك بولدى، سائادەتلىك بولدى، تەلەيلىك بولدى، بەخت-سائادەتلىك بولدى، تەلەي ئوڭدىن كەلدى،

يَمَنَ لِـ..: بەخت ياراتتى، بەخت ئېلىپ كەلدى، بەختىيار قىلدى، تەلەيلىك قىلدى.

يُمْنٌ: خەيرلىك، قۇتلۇق، بەخت-سائادەت، ياخشىلىق ئالامىتى، ياخشىلىق بەلگىسى، تەلەي.

«دَعَا لَهُ بِالْيُمْنِ لَيْلَةَ زِفَافِهِ»: توي كېچىسى ئۇنىڭغا بەخت تىلىدى.

«أَعَادَ اللهُ عَلَيْكُمُ الْعِيدَ بِالْيُمْنِ وَالْبَرَكَةِ»: ئاللاھ سىلەرنىڭ ھېيتىڭلارنى قۇتلۇق ۋە بەرىكەتلىك قىلسۇن.

يَمَنٌ ـ يَمْنَةٌ: ئوڭ، ئوڭ تەرەپ، ئوڭ ياق.

بِلَادُ الْيَمَنِ: يەمەن.

بِنْتُ الْيَمَنِ: قەھۋە.

يَمَنِيٌّ ج يَمَنِيُّونَ: يەمەنلىك، يەمەنىنىڭ.

يُمْنَى ج يُمْنَيَاتٌ: ئوڭ قول.

اَلْجِهَةُ الْيُمْنَى: ئوڭ تەرەپ، ئوڭ ياق.

«كَانَتْ يَدُ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْيُمْنَى لِطَهُورِهِ وَطَعَامِهِ» ‹حديث›: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام تاھارەت ئالغاندا، تاماق يېگەندە ئوڭ قولنى ئىشلىتەتتى.

يَمِينٌ ج يَمِينَاتٌ وَ أَيْمَانٌ وَ أَيْمُنٌ وَ أَيَامِنُ وَ أَيَامِينُ: ئوڭ، ئوڭ تەرەپ، ئوڭ ياق، ئوڭ قول؛ قەسەم، قەسەم سۆزى، ئىتتىپاقداش؛ ئەھدە.

«كَانَ يَجْعَلُ يَمِينَهُ لِطَعَامِهِ وَ شَرَابِهِ وَ ثِيَابِهِ» ‹حديث›: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام تاماق يېگەندە، سۇ ئىچكەندە، كىيىم كىيگەندە ئوڭ قولنى ئىشلىتەتتى.

يَمِينُ اللَّغْوِ: بىھۇدە قەسەم، ئىناۋەتسىز قەسەم.

يَمِينٌ حَاسِمَةٌ: قەتئىي قەسەم.

«اَلْكَبَائِرُ: اَلْإِشْرَاكُ بِاللهِ وَعُقُوقُ الْوَالِدَيْنِ وَقَتْلُ النَّفْسِ وَالْيَمِينُ الْغَمُوسُ ...» ‹حديث›: چوڭ گۇناھلار: ئاللاھقا شېرىك كەلتۈرۈش، ئاتا-ئانىنى قاقشىتىش، ئادەم ئۆلتۈرۈش ۋە يالغان قەسەم قىلىش ...

عُضْوُ الْيَمِينِ: زاسېداتېل.

يَمِينٌ غَلِيظَةٌ: بۇزۇلماس ۋەدە، ئايرىلماس دوستلۇق.

أَدَّى الْيَمِينَ ـ حَلَفَ الْيَمِينَ: قەسەمياد قىلدى، قەسەم قىلدى، قەسەم بەردى.

إِلَى الْيَمِينِ دُرْ: ئوڭغا بۇرۇل.

يَمِينًا وَشِمَالاً: ئوڭغا ۋە سولغا.

يَمِينُ الْوَلَاءِ وَالْإِخْلَاصِ: ساداقەتلىك، ئىتتىپاقداشلىق ئەھدى.

يَمِينٌ كَاذِبَةٌ: يالغان قەسەم.

أَدَّى الْيَمِينَ الدّسْتُورِيَّةَ أَمَامَ الرَّئِيسِ: دۆلەت رەئىسى ئالدىدا قەسەم بېرىپ ۋەزىپە تاپشۇرۇۋالدى.

هُوَ عِنْدَنَا بِالْيَمِينِ: ئۇ بىزنىڭ نەزىرىمىزدە ئورنى بار ئادەم.

مَامَلَكَتْ يَمِينُهُ: ئۇنىڭ مال-مۈلكى، ئۇنىڭ

ئىگىدارچىلىقىدىكى نەرسىلەر.

يَمِيْنُ اللهِ لَا أَفْعَلُ كَذَا: ئاللاھ بىلەن قەسەمكى، بۇ ئىشنى قىلمايمەن.

يَمِيْنًا: ئوڭ تەرەپتە، ئوڭ ياقتا، ئوڭدىن.

يَمِيْنِيٌّ: ئوڭنىڭ، ئوڭ تەرەپنىڭ، ئوڭ ياقنىڭ، ئوڭچىل.

اَلْإِنْتِهَازِيَّةُ الْيَمِيْنِيَّةُ: ئوڭچىل، ئوپپورتۇنىزم.

أَصْحَابُ الْإِنْحِرَافِ الْيَمِيْنِيَّةِ: ئوڭچىل ئۇنسۇرلار، ئوڭچىل گۇرۇھلار، ئوڭ تەرەپكە ئېغىپ كەتكۈچىلەر.

دَوْرَةٌ يَمِيْنِيَّةٌ: ئوڭ قانات، ئوڭچىللىق، ئوڭغا مايىل.

آرَاءٌ يَمِيْنِيَّةٌ: ئوڭچىل خاھىشلار.

«عَدَدُ الْيَمِيْنِيِّيْنَ فِي الْبَرْلَمَانِ يَفُوقُ عَدَدَ الْيَسَارِيِّيْنَ»: پارلامېنتتا ئوڭچىللارنىڭ سانى سولچىللارنىڭكىدىن ئارتۇق.

يَنَايِرُ: يانۋار، 1 ـ ئاي.

يَنْبُوعٌ ج يَنَابِيْعُ: بۇلاق.

﴿حَتَّى تَفْجُرَ لَنَا مِنَ الْأَرْضِ يَنْبُوعًا﴾ ‹قرآن›: «تاكى سەن بىزگە يەر ئاستىدىن بىر بۇلاقنى ئېتىلدۇرۇپ چىقارمىغۇچە».

يَنْسُون: شاكال بەدىيان.

يَنَعَ يَيْنَعُ وَ يَيْنِعُ يَنْعًا وَ يُنْعًا وَ يُنُوعًا: پىشتى، يېتىلدى، تەييار بولدى.

يَنَعَ الْبَلَحُ: خورما پىشتى.

يَنِيْعٌ: پىشقان، يېتىلگەن؛ قىزىل، قىپقىزىل.

يَهْفُوفٌ: ئەقلى قىسقا، يەڭگىلتەك، قورقۇنچاق، چۆل ـ جەزىرە، تاش يۈرەك.

يَهِمَ يَيْهَمُ يَهَمًا: ئەقلىدىن ئازدى، ئەس ـ ھوشىنى يوقاتتى.

اَلْيَهْمَاءُ: سۇسىز، ئوت ـ چۆپسىز قاراڭغۇ جاڭگال.

يَهُودِيٌّ ج يَهُودٌ: يەھۇدىي، يەھۇدىينىڭ، يەھۇدىي مىللىتىگە مەنسۇپ ئادەم.

يَهُودِيَّةٌ: يەھۇدىي ئايال، يەھۇدىي مىللىتى.

اَلْيَهُودِيَّةُ: يەھۇدىيچىلىق، يەھۇدىي دىنى.

يُوحٌ: قۇياش.

«جَعَلَ اللهُ أَعْمَرَ مِنْ نُوحٍ وَأَنْوَرَ مِنْ يُوحٍ»: ئاللاھ ئۆمرۈڭنى نۇھنىڭدىنمۇ ئۇزۇن قىلسۇن، يۈزۈڭنى قۇياشتىنمۇ نۇرلۇق قىلسۇن.

يُوخِنِيَّةٌ: يېۋگېنىكا (بىئولوگىيىنىڭ بىر تارمىقى بولۇپ، ئىنسان ئىرسىيەتچانلىقىنى قانداق ياخشىلاشنى تەتقىق قىلىدۇ).

يُوخِيَّةٌ: يېۋگېنىكا (بىئولوگىيىنىڭ بىر تارمىقى بولۇپ، ئىنسان ئىرسىيەتچانلىقىنى قانداق ياخشىلاشنى تەتقىق قىلىدۇ).

يُود: يود.

يُودَات: يودلۇق تۇزلار، يودلۇق كىسلاتا تۇز.

يُودُوفُرْمٌ: يودوفورم، يودوفورمىئوم.

يُودُورٌ: يودلاشتۇرغۇچى ماددا، يودلاشتۇرغۇچى ئىنزىم.

يُورَاتٌ. يُورَاةٌ: سۈيدۈك كىسلاتا تۇزى.

يُورَانِيُوم: ئۇران.

يُورِيَا: ئورىيا؛ سۈيدۈك ماددىسى.

يُورِيْكٌ: سۈيدۈكنىڭ، سۈيدۈكلۈك.

اسِيْد يُورِيْك: سۈيدۈك كىسلاتاسى.

يُورِيْمِيٌ: سۈيدۈكتىن زەھەرلىنىش كېسىلى.

يُوطُوبِيَّا: خام ـ خىيال، قۇرۇق خىيال، قۇرۇق پەرەز، خىيال، ئۇتوپىيە، فانتازىيە.

يُوطُوبِيٌّ: فانتازىيىلىك، خام خىيالنىڭ، ئوتوپىيىلىك.

يُولِيَه. يُولِيُو: ئىيول، 7 ـ ئاي.

يَوْمٌ ج أَيَّامٌ جج أَيَاوِيْمُ: كۈن، كۈندۈز، ۋاقىت.

يَوْمٌ أَبْيَض: قۇتلۇق كۈن، خەيرلىك كۈن، بەختىيار كۈن.

يَوْمٌ أَسْوَدُ: ئېغىر كۈن، قارا كۈن.

يَوْمُ الْأَحَدِ: يەكشەنبە، ھەپتە كۈنى.

يَوْمُ الْإِثْنَيْنِ: دۈشەنبە كۈنى.

يَوْمُ عُطْلَةٍ: دەم ئېلىش كۈنى، ھاردۇق ئېلىش كۈنى، تەتىل كۈنى.

يَوْمٌ مَشْهُودٌ: بايرام، بايرام كۈنى، ھېيت، خاتىرە كۈنى، ئۇنتۇلماس كۈن، مۇھىم كۈن.

اَلْيَوْمُ الْمَشْهُودُ: قىيامەت كۈنى.

«إِنَّ أَبْغَضَكُمْ إِلَيَّ وَأَبْعَدَكُمْ مِنِّي يَوْمَ الْقِيَامَةِ الثَّرْثَارُونَ» ‹حديث›: سىلەرنىڭ ئاراڭلاردىكى قىيامەت كۈنى مېنىڭ ئەڭ ئۆچلۈكۈمنى كەلتۈرىدىغان ۋە مەندىن ئەڭ يىراق بولىدىغىنىڭلار ۋالاقتەككۈر كىشىدۇر.

كُلَّ يَوْمٍ: ھەر كۈنى، ھەر كۈندە.

ذَاتَ يَوْمٍ: بىر كۈنى، كۈنلەرنىڭ بىرىدە.

فِي الْيَوْمِ ذَاتِهِ: شۇ كۈنى.

إِلَى الْيَوْمِ: بۈگۈنگىچە، بۈگۈنگە كەلگۈچىلىك، بۈگۈنكى كۈنگىچىلىك، ھازىرغىچە، ھازىرغا قەدەر، بۈگۈنگە قەدەر.

مِنْ يَوْمٍ لِيَوْمٍ: ھەر كۈنى، ھەر كۈندە، كۈندىن-كۈنگە، كۈن ساناپ، كۈنسايىن، كۈنسېرى.

حَتَّى الْيَوْمِ: بۈگۈنگە قەدەر، بۈگۈنگىچىلىك، ھازىرغىچە، ھازىرغا قەدەر.

يَوْمَ كَانَ مُعَلِّمًا: ئۇ ئوقۇتقۇچى بولغان كۈنلەردە، ئۇ ئوقۇتقۇچىلىق قىلىۋاتقان كۈنلەردە.

يَوْمُ الْعُطْلَةِ الرَّسْمِيَّةِ: ئومۇمىي دەم ئېلىش كۈنى، دەم ئېلىش كۈنى، ھاردۇق كۈنى.

يَوْمًا فَيَوْمًا. يَوْمًا بَعْدَ يَوْمٍ: ھەر كۈنى، ھەر كۈندە، كۈندىن-كۈنگە، كۈنسېرى، كۈنساناپ، كۈنسايىن.

اِبْنُ الْيَوْمِ: زامانىۋى.

هَذَا الشَّابُّ ابْنُ الْيَوْمِ: بۇ ياش زامانىۋىدۇر.

اِبْنُ يَوْمِهِ: داۋاملاشمايدىغان، تۇراقسىز، ۋاقىتلىق، ئۆمرى قىسقا.

هَذَا الْحَدَثُ ابْنُ يَوْمِهِ: بۇ ۋەقە داۋاملاشمايدۇ.

«اَلدُّنْيَا يَوْمَانِ يَوْمٌ لَكَ وَيَوْمٌ عَلَيْكَ»: دۇنيا ئۆزگىرىپ تۇرىدۇ، بىر كۈن پايدا ئالساڭ بىر كۈن زىيان تارتىسەن.

يَوْمُ الدِّينِ: قىيامەت.

يَوْمٌ لَكَ وَيَوْمٌ عَلَيْكَ: ئەھۋال ئۆزگىرىپ تۇرىدۇ.

اَلْيَوْمَ: بۈگۈن.

اَلْيَوْمُ الْآخِرُ: ئاخىرەت كۈنى.

﴿اَلْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ﴾ ‹قرآن›: بۈگۈن سىلەرنىڭ دىنىڭلارنى پۈتۈن قىلدىم.

«كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا كَانَ يَوْمُ عِيدٍ خَالَفَ الطَّرِيقَ» ‹حديث›: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھېيت نامىزىغا بارغاندا بىر يول بىلەن، قايتىش ۋاقتىدا باشقا بىر يول بىلەن ماڭاتتى.

يَوْمَذَاكَ: بۇ كۈندە، شۇ كۈندە.

«كَانَ أَجْدَادُنَا يَوْمَذَاكَ مِنَ الْعُلَمَاءِ»: بىزنىڭ ئەجدادلىرىمىز شۇ كۈنلەرنىڭ ئالىملىرىدىن ئىدى.

يَوْمَئِذٍ: ئۇ كۈندە.

﴿وُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ نَاضِرَةٌ إِلَى رَبِّهَا نَاظِرَةٌ﴾ ‹قرآن›: بۇ كۈندە (سائادەتمەنلەرنىڭ) يۈزلىرى نۇرلۇق بولىدۇ. (ئۇلار) پەرۋەردىگارىغا قاراپ تۇرىدۇ.

أَيَّامُ الْعَرَبِ: ئەرەبلەرنىڭ چوڭ ئىشلىرى، خاتىرىسى، ئۇرۇش - جېدەللىرى.

أَيَّامُ اللهِ: ئاللاھنىڭ نېمەتلىرى ۋە ئازاب-ئوقۇبەتلىرى.

﴿وَذَكِّرْهُمْ بِأَيَّامِ اللهِ﴾ ‹قرآن›: ئۇلارغا ئاللاھنىڭ نېمەتلىرىنى ئەسلەتكىن.

يَوْمِيٌّ: كۈندىلىك.

عَمَلٌ يَوْمِيٌّ: كۈنلۈك ئىش.

عَامِلٌ يَوْمِيٌّ: كۈنلۈك ئىشچى.

يَوْمِيَّةٌ ج يَوْمِيَّاتٌ: كالېندار، ئىشچىنىڭ كۈنلۈك ئىش ھەققى، كۈندىلىك خاتىرە.

يَعْمَلُ بِالْيَوْمِيَّةِ: ئۇ كۈنلۈك ئىش ھەققىگە ئىشلەيدۇ.

جَرِيدَةٌ يَوْمِيَّةٌ: كۈندىلىك گېزىت.

يَوْمِيَّاتٌ: كۈندىلىك ئىشلار يېزىلىدىغان خاتىرە دەپتەر.

يَوْمِيَّاتُ مَجْنُونٍ: سەۋدايى خاتىرىسى.

اَلْيُونَان: يۇنان، گرېتسىيە.

بِلَادُ الْيُونَانِ: گرېتسىيە.

يُونَانِيٌّ: گرېتسىيىنىڭ، گرېك، گرېتسىيىلىك.

يُونَانِيَّةٌ: گرېكچە، گرېك تىلى.

«أَرِسْطُو مِنَ الْفَلَاسِفَةِ الْيُونَانِيِّينَ»: ئارىستوتېل يۇنان پەيلاسوپلىرىدىندۇر.

الْيُونِسْكُو: بىرلەشكەن دۆلەتلەر تەشكىلاتىنىڭ ئىلىم-پەن تەلىم-تەربىيە مۇئەسسەسى.

يُونِيَّه. يُونِيُو: ئىيۇن، 6- ئاي.